

PETFORM PANELLERİ – I

KAPANIŞ KONUŞMASI

Tarih : 16.09.2008
Mekân : Sheraton Hotel – Ankara
Konuşmacı : Hasan Köktaş (EPDK Başkanı)

Petrol Platformu Derneği ve Türkiye enerji sektörünün saygıdeğer temsilcileri, değerli basın mensupları;

PETFORM tarafından düzenlenen “Doğal Gaz Piyasasının Liberalizasyonu: Süreç ve Öneriler” başlıklı toplantıda sizlere hitap ediyormaktan duyduğum memnuniyeti ifade ederek şahsım ve Kurumum adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

Türkiye doğal gaz piyasasının serbestleştirilmesini ülkemiz ve dünya enerji piyasalarından çok önemli gelişmelerin ve belirsizliklerin yaşandığı bir dönemde tartışıyoruz.

Öncelikle dünya enerji piyasalarındaki genel durum hakkında bazı değerlendirmelerde bulunmak isterim. Son dönemde petrol fiyatlarının spekülâtif sayılabilecek müdahaleler sonucunda ve tüm piyasaları ve ekonomik dengeleri sarsan bir şekilde büyük çalkantılarla 90 dolardan 147 dolara kadar çıktığına ve ardından yine 90 dolar seviyelerine kadar gerilediğine tanık olduk. Tabii petrol fiyatlarındaki böylesi bir dalgalanma dünya doğal gaz fiyatlarını da istikrarsız kılmıştır.

Bu yapıya, petrol ve doğal gaz tedarikçisi ülkelerdeki siyasi gerilimleri, kaotik yapıyı, istikrar ve güvenlik problemlerini dâhil ettiğimizde bu iki temel enerji kaynağına yönelik fiyat eğilimleri ve tedarik güvenliği konularında ciddi belirsizlikler oluşmaktadır. Böylesi bir ortamda, yüksek miktardaki enerji taleplerini karşılamak için giderek artan oranlarda dışa bağımlı hale gelen gelişmiş ülkeler açısından tedarik güvenliğini sağlama hususu daha da önem kazanmaktadır.

Son aylarda uluslararası enerji çalışmalarındaki tespitlerin yanı sıra bilhassa Avrupa Birliği üyesi ülkelerin en üst düzey temsilcilerinin yaptıkları açıklamalarda bu konudaki kaygılar ifade edilmektedirler.

Bu kaygı yerinde bir kaygıdır. Çünkü Avrupa Birliği üyesi ülkelerde hem doğal gaz talep artışı hem de ithalata olan bağımlılık çok yüksek seviyelerdedir. Bu tespitimizi rakamlarla ifade etmek gerekirse Avrupa Komisyonu tahminlerine göre, Birlik üyesi ülkelerde 2007 yılında 505 milyar metreküp olan tüketimin 2030 yılında 635 milyar

metreküpe çıkması öngörülmektedir. Benzer şekilde Avrupa Birliği'nin doğal gaz ithalatına olan bağımlılığının bugünkü yüzde 50'lik düzeylerden 2030 yılında yüzde 85'lere kadar çıkması beklenmektedir.

Sizlerin de yakından takip ettiğiniz gibi, sadece Avrupa Birliği'nin değil ülkemizin de doğal gaz temini konusunda tedarikçi ülkeleri çeşitlendirmek ve uluslararası transit boru hattı projeleri ile alternatif güzergâhlar geliştirmek konusunda yoğun çabaları sürmektedir.

Bu çabalarla birlikte Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımız tarafından geliştirilen stratejide uzun vadede ülkemizin elektrik enerjisi üretiminde doğal gaz kullanım payının azaltılması buna mukabil yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının payının ise artırılması hedeflenmektedir.

Böylece hem elektrik üretim maliyetlerinin dışsal etmenlerden asgari düzeyde etkilenmesi hem de milli kaynaklarımızın azami ölçüde ekonomiye kazandırılması gibi müspet amaçlar güdülmektedir. Ancak gelecekte ülkemiz elektrik üretiminde doğal gazın payının azaltılacak olması ülkemizin doğal gaz ihtiyacının azalması gibi bir netice doğurmayacaktır. Zira bilhassa son yıllarda ülkemizin kentsel doğal gaz kullanımını hızla artmaktadır ve gelecek yıllarda da artmaya devam edecektir.

2003 yılının Haziran ayından bugüne kadar geçen 5 yıllık süre içerisinde Kurumumuz tarafından 55 adet şehir içi doğal gaz dağıtım bölgesinin ihalesi sonuçlandırılmıştır. Böylece kısa bir zamanda ülkemizde doğal gaz kullanan şehir sayısı çok hızlı bir artışla 6'dan 52'ye ulaşmıştır.

Bir başka ifade ile bugün ülkemizde yaklaşık 10 milyon konutun şebeke altyapısı tamamlanmış ve böylece yaklaşık 40 milyon kişinin doğal gaz kullanmasına imkân verecek altyapı tesis edilmiştir.

Tüm bunlara ilave olarak, 14 şehrimiz için şebeke altyapı yatırımları devam etmektedir. Önümüzdeki kış aylarında bu şehirlerimizde de doğal gaz kullanımı başlayacak ve böylece ülkemizde doğal gaz kullanan şehir sayısı 66'ya ulaşacaktır. Böylesi bir dinamik yapı içerisinde ülkemizde bu yılın sonunda 37,5 milyar metreküp olması beklenen doğal gaz tüketiminin 2020 yılına gelindiğinde 66 – 67 milyar metreküpe kadar çıkması beklenmektedir.

Hal böyle iken konuya doğal gaz tedariki açısından baktığımızda arz olanaklarımızda bir daralma görülmektedir. Çünkü Rusya Federasyonu ile yapılan alım kontratlarından birinin süresi 2011 yılı sonunda Cezayir ile yapılan kontrat ise 2014 yılı sonunda sona ermektedir. Bu koşullarda ülkemizin doğal gaz ihtiyacının karşılanması için sürdürülmekte olan projelerin yanı sıra özel sektörün gücünün ivedilikle devreye sokulması şarttır.

Şunu açıklıkla belirtmek isterim ki, Türkiye ekonomisinin lokomotif gücünü oluşturan özel sektörün, girişimci gücü, kuracağı uluslararası bağlantıları ve finansal kabiliyetleri gibi birçok etmene bağlı olarak Türkiye doğal gaz piyasasında da aktif rol almaması için hiçbir sebep yoktur.

Üstelik sadece arz güvenliği için değil ülkemizin milyonlarca doğal gaz tüketicisinin, sanayicimizin, doğal gaz ihtiyacının daha düşük maliyetlerle karşılanabilmesi için de doğal gaz ithalatında ve toptan satışında faaliyet gösteren özel şirketlerin sayısını arttırmamız şarttır. Bugün bu ihtiyaca yönelik sektörümüzde genel bir uzlaşma olduğuna ve bu uzlaşmanın ülkemizin ulusal taahhütlerine yansıdığına tanık olmaktadır.

Bu kapsamda, bugünlerde ilgili tüm kesimlerin değerlendirmesine açılan “Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı”nın enerji faslında “devletin doğal gaz piyasasındaki etkinliğinin azaltılması” amaçlanmıştır.

Programda, “Enerji Topluluğu Antlaşmasına olası üyelik amacı da dikkate alınarak gaz ve elektrik iç piyasası ile elektriğin sınır ötesi ticaretine ilişkin müktesebata uyumun ve ilgili uygulamaların sürdürülmesi” hedeflenmektedir. “Doğal gaz iletiminde adil ve ayırım gözetmeyen kuralların uygulanmasının sağlanması” programda yer bulan bir diğer amaçtır.

Aynı kapsamda “enerji piyasalarında uygulanan sözleşmelerin piyasa işlemini ve rekabet açısından geliştirilmesi konusunda idari kapasitenin artırılması” hedeflenmiştir. Bu cihetle “Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu’nun etkin işleyişini temin etmeye yönelik olarak doğal gaz ve petrol depolama tesislerine üçüncü tarafların erişimini düzenleme ve izleme yeteneğinin artırılması” amaçlanmıştır.

Programın çok önemli bir diğer boyutunda ise “Avrupa Birliği’nin mevcut direktiflerine göre, doğal gaz piyasasında özel sektör ithalatına ve piyasanın serbestleşmesine yönelik hususları düzenlemek üzere 4646 Sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu’nda değişiklik yapılacağı” ifade edilmiştir.

Saygıdeğer katılımcılar,

Mademki gündemimizde Avrupa Birliği koşulları çerçevesinde bir kanun değişikliği yapılmasına yönelik bir hedef ve çalışma vardır o halde böyle bir çalışma için Avrupa uygulamaları ile ülkemizdeki mevcut durumu değerlendirmek gerekir.

Avrupa Birliği ülkelerindeki uygulamalara bakıldığı zaman, İngiltere, İtalya, İspanya, Fransa, Danimarka, Avusturya, Almanya, Macaristan gibi birçok ülkede gaz devri uygulamasının yapıldığı görülmektedir. Başvurulan uygulamaların tümü, doğal gaz

alım satım sözleşmelerinin taraflarını ve koşullarını değiştirmeyen miktar devri uygulamalarıdır.

Diğer taraftan, Avrupa Birliği mevzuatında yer alan malların serbest dolaşımı hükümleri gereği kural olarak ithalat tekeli oluşturmak, ithalatı yasaklamak ve kısıtlamak mümkün değildir.

Ayrıca, Avrupa Birliği rekabet mevzuatı paralelinde Birlik üyesi ülkelerin üye olmayan ülkelere yaptığı doğal gaz ithalatına ilişkin sözleşmelerde yer alan rekabeti kısıtlayıcı “yeniden satım” yasakları gibi hükümler Avrupa Komisyonu’nun müdahalesi ile ortadan kaldırılmıştır.

Ancak sizlerin de yakından bildiğiniz gibi, 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu mevcut yapısı ile özel sektör şirketlerinin ülkemize doğal gaz ithal edebilmesi konusunda bir takım kısıtlamalar taşımaktadır. Bu kanunda belirlenen takvime göre, bu yılın sonuna kadar BOTAŞ’ın elindeki kontratları özel sektöre devrederek doğal gaz ithalat miktarını ulusal tüketimin yüzde 20’sine kadar düşürmesi de gerekmektedir.

Bir başka ifadeyle, Kurumumuzun 2008 yılı ulusal doğal gaz tüketim tahmininin 37,5 milyar metreküp olduğunu dikkate alırsak Kanun gereği bu yılın sonunda BOTAŞ’ın elinde 7,5 milyar metreküp doğal gazın kalması, geri kalan 30 milyar metreküplük kısmın ise özel sektör tarafından karşılanması gerekmektedir.

Ancak bugüne kadar yapılan kontrat devri ihaleleri sonucu ancak 4 milyar metreküplük bir kısım yani yaklaşık olarak ulusal doğal gaz tüketiminin yüzde 10,66’lık bölümü 4 adet özel sektör şirketine devredilebilmiştir. Bu şirketlerden ikisi kurumumuzdan ithalat lisansını almış, biri ithalata başlamıştır. Diğer iki şirketin lisanslandırılmasına yönelik işlemler devam etmektedir.

Gelinen aşamada özel sektörün payı ile yıl sonunda yaklaşık 1 milyar metreküp olması beklenen ulusal doğal gaz üretimi birlikte düşünüldüğünde, 30 Kasım 2005 tarihinde yapılan ihaleyi kazanan şirketlerin tümü fiili ithalata başladıkları zaman, BOTAŞ kanuni sürenin sonunda piyasanın yüzde 20’sine değil yaklaşık yüzde 86,6’sına sahip konumda olacaktır. Bir başka ifade ile bugüne kadar ülkemizde doğal gaz ithalatının serbestleşmesi ve katılımcı sayısının artırılması imkânına kavuşulamamıştır.

Açıklıkla ifade etmek gerekir ki, ülkemizin gelişme dinamikleri ile özel sektör dinamizminin sektörümüze yeterince katılamamış olmasını bir arada düşünürsek ülkemiz doğal gaz piyasasındaki mevcut yapının sürdürülebilir olmadığını tespit ediyoruz. Hal böyle iken yeni bir model geliştirmeye ihtiyaç bulunmaktadır ve yeni bir kanun değişikliğinin gündeme getirilmiş olması da bu temele dayanmaktadır.

Bu zamana kadar gerek kontrat devri ihalelerini kazanan gerekse ithalat imkânlarını kovalayan tüm şirketlerin ısrarlı tavırları ve sürdürdükleri çalışmalar ülkemizde çok oyunculu bir doğal gaz piyasasının tesisi için motive edicidir.

Bir örnek vermem gerekirse Kurumumuza geçtiğimiz ay, yılda 11 milyar metreküp doğal gaz ithalatı yapmak üzere iki adet şirket ithalat lisansı başvurusu yapmıştır. Ancak ülkemizde özel şirketler tarafından doğal gaz ithalatı yapılabilmesi için kanuni değişiklikler yapılması ve ayrımcılığın olmadığı bir piyasa işleyiş yapısının tesis edilmesi gerekmektedir. İşte tüm bu gereksinimleri dikkate alan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımız tarafından bugünlerde yeni bir kanun değişikliği çalışması yapılmaktadır.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu olarak son aylarda sağlıklı işleyen, çok oyunculu bir piyasa yapısının tesisi konusunda, gerek kontrat devri gerek miktar devri gerekse özel sektör ithalatının sağlayacağı avantaj ve dezavantajları ayrıntılı olarak değerlendirmekteyiz. Bu kapsamda dünya uygulamalarını da dikkate alarak ne tür kanuni değişiklikler yapılması gerektiği konusunda çalışmalar yapmaktayız.

Bu kapsamda kontrat devri için öngörülen prosedürün hızlı ve etkili hale getirilmesi, bu sürece paralel miktar devrinin de işler hale getirilmesi, yeni ülkelerden yapılacak doğal gaz ithalatının daha kolaylaştırılması ve mevcut ülkelerden yapılacak doğal gaz ithalatına dair hükümlerin yeniden ele alınarak bu yolla yapılacak ithalatın kolaylaştırılmasının sağlanmasına yönelik görüşlerimizi ilgili kurumlarla paylaşacağız.

Petrol Platformu Derneği üyesi şirketlerin deneyimleri ve beklentileri de önümüzdeki süreçte yapılacak düzenlemeler için değer taşımaktadır. Bugün gerçekleştirilen bu panelde ifade edilen görüşler de sürdürülmekte olan kanun değişikliği çalışmalarına katkı sağlayacaktır. Bu düşüncelerle Petrol Platformu Derneği yöneticilerini bu toplantıyı gerçekleştirdikleri için kutlar saygılar sunarım.